

ابطال با پانچ در تمبرهای مالیه قاجار

علی شیرزاد

عضو انجمن مطالعات تمبرشناسی ایران

اسفند ۱۴۰۰ خورشیدی

با درود و تبریکات پیشاپیش به مناسبت جشن باستانی نوروز و آغاز قرن جدید با رقم تاریخی ۰۱/۰۱/۰۱

یکی از علاقه مندان مالیه راجع به مسئله "ابطال با پانچ در تمبرهای مالیه قاجار" بجای مهر ابطال، و اثرات احتمالی آن بر کاهش ارزش مادی و کلکسیونی تمبر پرسش فرموده نظر من را خواستند که این مطلب اجابت به فرمایش ایشان است.

در ارتباط با کاهش ارزش تمبر در اثر ابطال با پانچ بجای مهر، نظر شخصی من این است که هیچ تاثیر منفی نداشته در بعضی موارد موجب ارزش افزوده کلکسیونی (و مادی که مد نظر من نیست) نیز خواهد بود.

در مورد انواع پانچ میشود تمبرهای پانچ شده را به دو دسته کلی طبقه بندی نمود:

۱- پانچ گرد

۲- پانچ غیر گرد (به اشکال متنوع)

پانچ گرد: عادی ترین نوع پانچ است که احتمالاً در هر سرا و حجره ای موجود است. در تمبرهای مالیه قاجار از ۳ سایز پانچ گرد استفاده شده است:

پانچ ریز (با قطر کمتر از ۵/۱ میلیمتر)

پانچ متوسط یا عادی (با قطر حدود ۳ میلیمتر)

و پانچ بزرگ (با قطر حدود ۵ میلیمتر).

پانچ غیر گرد: این پانچ همانی هست که در بالا معروض شد که احتمالاً ارزش افزوده به تمبر مالیه میدهد. مثلاً پانچ هایی به شکل کارت بازی (پاسور) از قبیل خشت، خاج، پیک و یا بصورت پرفرازی شامل ۱۰۰ سوراخ سوزنی (مربعی در ابعاد ۱۰×۱۰ سوراخ) و ... هستند.

پانچ جهت ابطال روی تمبر مالیه گاهی بصورت تنها و گاهی توام با "مهر ابطال" استفاده شده است.

همچنین مسئله پانچ در دوره قاجار اختصاص به مصرف در اداره یا وزارتخانه خاصی نداشته ولی اغلب روی تمبرهای قبوض پرداخت مالیات دواب شهری (استران)، قبوض بلدیه (شهرداری)، نواقل و اسناد با سایز کوچک که تمبرها را بر لبه کاغذ الصاق میکردند دیده میشود، چون استفاده از پانچ محدود به لبه و حواشی اسناد بوده، امکان استفاده از آن را بر روی تمبرهایی که در وسط اسناد بزرگ الصاق میشدند نداشتند.

در پایان متذکر میشود افراد سودجو همیشه مترصد تولید نمونه های بنجل هستند لذا جهت تهیه تمبرهای باطله مالیه که پانچ شده اند با دقت میبایست عمل کرد و در صورت امکان از افراد باتجربه مشورت گرفت و هیچگاه مبالغ گزاف بابت این امر نپرداخت چون به هر حال پانچ هم همانند مهر ابطال چهره تمبر را زشت و مخدوش میکند لذا در حد تعادل و جهت وجود نمونه ای در کلکسیون، اگر با قیمت مناسب موجود بود اقدام به خرید کرد.

ابطال با پانچ گرد- سایز عادی یا متوسط (حدود ۳ میلیمتر)

روچاپ با فونت کمیاب "مالیه"

در اینجا از پانچ جهت ابطال استفاده شده و مهر ابطال ندارد.

ابطال با پانچ سوزنی ۱۰۰ تایی (سوراخ های سوزنی به تعداد ۱۰×۱۰)

شنسلی به لاتین

در اینجا علاوه بر پانچ از مهر ابطال هم استفاده شده.

ابطال با پانچ گرد سایز ریز (حدود ۵/۱ میلیمتر) و درشت (حدود ۵ میلیمتر)

روچاپ طهران در دو تمبر مشترک، روچاپ "مالیه" کمیاب و روچاپ "نواقل" عادی است.

در تمبر مالیه از پانچ جهت ابطال استفاده شده و مهر ابطال ندارد ولی در تمبر نواقل علاوه بر پانچ از علامت ایکس یا

ضربدر با مداد که در دانش اسناد به منزله ابطال است هم استفاده شده است.

ابطال با پانچ گل (خاج- گشنیز)

شنسلی به لاتین

در اینجا از پانچ جهت ابطال استفاده شده و مهر ابطال ندارد.

ابطال با پانچ خشت (لوزی)

مازندران ۱۳۰۱

نواقل ۱۳۰۱

در اینجا از پانچ جهت ابطال استفاده شده و مهر ابطال ندارد.